

Олена ПОХИЛЮК,

orcid.org/0000-0003-2786-4055

кандидат філологічних наук,

старший викладач кафедри української філології

Комунального закладу вищої освіти «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»

(Вінниця, Україна) *olhovaolena@ukr.net*

СИНТАКСИЧНІ ІННОВАЦІЇ В ПОЕТИЧНОМУ ДИСКУРСІ: ТРАДИЦІЙНІ ТА СУЧАСНІ ПІДХОДИ

У статті здійснено комплексне дослідження феномену синтаксичних інновацій у поетичному дискурсі крізь призму поєднання традиційних лінгвістичних концепцій та новітніх когнітивно-дискурсивних підходів. Синтаксична структура в поезії розглядається не лише як засіб граматичної організації тексту, а як повноцінний інструмент художнього моделювання дійсності, здатний створювати нові образи, викликати інтелектуальну напругу та формувати індивідуальну поетичну стилістику. Особливу увагу приділено таким синтаксичним явищам, як інверсія, енкамбеман, парцеляція, анаколут, сегментованість, функціональні амальгами, які розглядаються як приклади відхилення від нормативного синтаксису, що набуває естетичної функції.

Проаналізовано широке коло праць вітчизняних і зарубіжних дослідників, серед яких – С. Жигун, І. Мешкова, Л. Пилипчук, Ю. Зоріна, а також Р. Беннуй, М. Green, Р. Fontaine, L. Michaelis. Порівняльний аналіз свідчить про тенденцію до інтенсифікації синтаксичних інновацій у поетичному дискурсі ХХ-ХХІ ст., що корелює із загальним зрушенням естетичних та когнітивних стратегій у поезії. Авторка обґрунтовує доцільність розгляду синтаксичних інновацій як адаптивних механізмів, які відображають зміну мовного мислення та відповідають на виклики нової комунікативної реальності.

Стаття також розкриває потенціал синтаксичних інновацій як когнітивних тригерів, що змінюють траєкторії сприйняття тексту, викликаючи ефект когнітивного напруження або порушення читацьких очікувань. На матеріалі української та англійської поезії простежено, як синтаксичні інновації сприяють створенню інтерпретативної багатозначності та підвищенню естетичного впливу. Таким чином, дослідження має як теоретичне, так і прикладне значення, відкриваючи нові перспективи у вивченні поетичного мовлення в контексті сучасної лінгвістики.

Ключові слова: синтаксичні інновації, поетичний дискурс, енкамбеман, інверсія, когнітивна поетика.

Olena POKHYLIUK,

orcid.org/0000-0003-2786-4055

Candidate of Philological Sciences,

Senior Lecturer at the Department of Philology

Communal Higher Education Institution "Vinnytsia Humanities Pedagogical College"

(Vinnytsia, Ukraine) *olhovaolena@ukr.net*

SYNTACTIC INNOVATIONS IN POETICAL DISCOURSE: TRADITIONAL AND MODERN APPROACHES

The article presents a comprehensive study of syntactic innovations in poetic discourse through the lens of both traditional linguistic theories and contemporary cognitive-discursive approaches. Syntax in poetry is examined not merely as a grammatical framework but as a dynamic artistic tool that contributes to meaning-making, emotional expression, and stylistic individuation. Particular attention is paid to syntactic phenomena such as inversion, enjambment, parcelling, anacoluthon, segmentation, and functional amalgams, all of which represent deliberate deviations from normative syntactic patterns and serve essential aesthetic and communicative purposes.

The study is grounded in the analysis of a wide range of works by Ukrainian and international scholars, including S. Zhygun, I. Meshkova, L. Pylypchuk, Yu. Zorina, as well as P. Bennui, M. Green, P. Fontaine, and L. Michaelis. A comparative perspective highlights a growing tendency toward syntactic experimentation in 20th- and 21st-century poetry, reflecting broader shifts in aesthetic and cognitive paradigms. The author argues for viewing syntactic innovations as adaptive mechanisms that respond to evolving modes of linguistic thinking and contemporary communicative demands.

Moreover, the article emphasizes the role of syntactic innovations as cognitive triggers that disrupt reader expectations and create interpretive tension, thus enhancing the expressive and stylistic depth of poetic texts. On the basis of poetic examples from both Ukrainian and Anglophone traditions, the research illustrates how these syntactic strategies foster semantic openness and interpretative multiplicity. Overall, the study contributes to both theoretical

understanding and applied analysis of poetic language, offering new perspectives for further interdisciplinary linguistic research.

Key words: *syntactic innovations, poetic discourse, enjambement, inversion, cognitive poetics.*

Постановка проблеми. Синтаксис у поетичному дискурсі відіграє ключову роль у формуванні художнього образу, моделюванні концептуального простору твору та передачі складного спектра емоційних станів. На відміну від прозового мовлення, поетичний текст характеризується підвищеним рівнем експресивності, що часто досягається завдяки навмисному відхиленню від нормативного синтаксису. Така варіативність синтаксичних структур дозволяє поетам експериментувати з порядком слів, інверсіями, сегментацією речень, енjamбеманом, порушенням меж синтаксичних одиниць тощо, перетворюючи синтаксис з механізму побудови речення на засіб художнього осмислення дійсності.

У сучасному поетичному дискурсі спостерігається виразна тенденція до посилення синтаксичної інноваційності, що відображає загальний зсув естетичних пріоритетів від формальної гармонії до вираження фрагментарності, емоційної напруги, внутрішнього хаосу чи дисгармонії. Поети дедалі частіше порушують граматичні правила не задля епатажу, а як інструмент створення нових семантичних горизонтів та більш автентичного відображення людського досвіду. Ці процеси актуалізують необхідність комплексного дослідження функціональних та когнітивних аспектів синтаксичних інновацій у поезії, зокрема їх здатності формувати нові смисли, впливати на сприйняття тексту та сприяти розширенню меж поетичної мови.

Аналіз досліджень. У сучасному мовознавстві спостерігається зростання наукового інтересу до синтаксичних інновацій, зокрема в межах поетичного дискурсу, де відхилення від нормативної граматики набувають статусу художнього прийому. Незважаючи на значну кількість праць, присвячених проблемам поетичної мови, ще досі не вироблено єдиного підходу до класифікації, функціонального навантаження та меж допустимих синтаксичних експериментів у поезії. У вітчизняній та зарубіжній лінгвістиці синтаксичні інновації розглядаються як ключовий засіб художньої експресії, проте термінологічна база цього явища є ще не усталеною: паралельно функціонують визначення «синтаксична трансгресія», «синтаксичний експеримент», «структурна девіація» тощо. У межах цього дослідження основним поняттям є «синтаксичні інновації», що охоплює як навмисне порушення граматичних правил, так

і креативне переосмислення синтаксичних засобів мови в межах поетичного тексту.

Провідними вітчизняними дослідниками синтаксису поетичної мови, які створили теоретичне підґрунтя для вивчення синтаксичних новацій, є Л. Пилипчук, І. Мешкова, С. Жигун, Ю. Зоріна, Л. Прокопчук, Н. Гуйванюк. Їх праці репрезентують аналіз поетичного мовлення з позицій функціонального синтаксису, когнітивної поетики та стилістики. Значну увагу вони приділяють таким явищам, як інверсія, парцеляція, сегментованість, синтаксичне згортання, які в сучасному поетичному тексті відіграють ключову роль у творенні образності та відображенні внутрішнього стану мовця.

У зарубіжному мовознавстві активне вивчення синтаксичних інновацій спостерігається у працях Bennui (2013), Green (2021), Fontaine (2020), Jeffries (2023), Michaelis (2025). Автори трактують синтаксичні порушення не лише як стилістичний прийом, а й як вияв ширших соціолінгвістичних та культурних зрушень. Зокрема, М. Green аналізує «синтаксичний розрив» як засіб фрагментарного відображення дійсності, а Р. Fontaine досліджує синтаксичний ритм і розрив як елементи структури модерної поезії. L. A. Michaelis у новітній праці (2025) підкреслює роль «функціональних амальгам» у створенні нових синтаксичних моделей у поетичному дискурсі. Праці таких учених, як Werth, Mair, Leech і Jeffries, вводять інтерпретативні та конструкційні підходи, зокрема у рамках критичної стилістики та теорії текстових світів.

Особливу роль у синтаксичній інновації відіграють інверсивні конструкції. На це звертають увагу Tilochko (2022), Tilavova (2021), Tursinaliqizi (2023), які аналізують функції порушеного порядку слів у крослінгвістичному аспекті. Варто також відзначити дослідження Sharma (2009) та Yemelianova й Ashcheulova (2020), які демонструють, що інверсія у поетичному дискурсі слугує засобом посилення семантичного навантаження та афективної виразності.

Варто зауважити, що попри зростаючу кількість праць, комплексний міждисциплінарний підхід до вивчення синтаксичних інновацій у поезії залишається перспективною й недостатньо реалізованою ділянкою. Наприклад, досі бракує ґрунтовних досліджень, що поєднують когнітивно-семантичний аналіз синтаксичних моделей із дискурсною інтерпретацією. Саме тому подальше вивчення

синтаксичних інновацій у поетичному дискурсі видається науково обґрунтованим і актуальним.

Метою статті є комплексний аналіз феномену синтаксичної інновації в поетичному дискурсі, зокрема: визначення теоретичних засад поняття синтаксичної інновації, огляд традиційних та сучасних підходів до вивчення синтаксису в поезії, аналіз основних типів синтаксичних інновацій та їх естетичних функцій, оцінка впливу синтаксичних інновацій на сприйняття читача тощо.

Виклад основного матеріалу. В українському мовознавстві чіткого трактування синтаксичної інновації немає, натомість натрапляємо на активне обговорення впродовж останніх десятиліть цього синтаксичного явища в лінгвістиці інших мов. Так, наприклад, професор П. Беннуї в дослідженні «Деякі синтаксичні інновації в нових літературах англійською мовою» говорить про те, що «синтаксичні інновації часто є маркером культурної різниці та ідентичності» і «можуть включати відхилення від стандартних правил граматики англійської мови, використання унікальних синтаксичних структур або впровадження елементів з місцевих мов» (Bennui, 2013: 2).

Мовознавиця Л. Майкліс в науковій статті «Синтаксичні інновації та функціональні амальгами» трактує синтаксичні інновації, зокрема функціональні амальгами, як інноваційні конструкції, які поєднують несумісні частини інших конструкцій, порушуючи канонічні правила побудови фраз, вважає їх важливим аспектом мовної діяльності, що демонструють здатність мовців адаптуватися до комунікативних потреб та обмежень граматики, створюючи нові структури та розширюючи можливості мови (Michaelis, 2025).

Науковці К. Маїр та Дж. Ліч, досліджуючи синтаксичні особливості англійської мови, синтаксичні інновації трактують як зміни, що є складним і багатограним процесом, який відбувається поступово й під впливом різних лінгвістичних і соціокультурних факторів (Mair, Leech, 2021).

Спробуємо описати актуальне бачення синтаксичних інновацій. На нашу думку, синтаксичні інновації можуть бути визначені як свідоме або несвідоме відхилення від усталених, стандартних правил граматики та синтаксичних структур мови, що відбувається під впливом різноманітних внутрішньомовних (наприклад, граматиалізація, лексикалізація, конкуренція між конструкціями) та зовнішніх соціокультурних факторів (наприклад, культурна різниця, ідентичність, вплив інших мов, колоквіалізація, американізація, полонізація). Ці інновації можуть проявлятися у використанні унікальних синтаксичних структур,

впровадженні елементів з місцевих або інших мов, трансформації або порушенні канонічних правил побудови фраз, створенні нових конструкцій для вирішення комунікативних потреб та обмежень граматики.

На основі узагальнення наявних міркувань дослідників у царині сучасного синтаксису, можемо висновкувати, що синтаксичні інновації є складним і багатограним процесом, який відбувається поступово й може бути маркером культурної різниці та ідентичності. Вони демонструють здатність мовців адаптуватися до комунікативних потреб, розширюючи можливості мови та створюючи нові естетичні ефекти, посилюючи експресивність та залучаючи читача до активного інтерпретування тексту, особливо в поетичному дискурсі, який є полем для експериментів із мовною формою.

Важливо розрізняти синтаксичні інновації від простих помилок, оскільки інновації, на нашу думку, є свідомим вибором або адаптивною стратегією мовців, спрямованою на передачу певних значень, ефектів або подолання граматичних обмежень.

У сучасному лінгвістичному дискурсі поняття інновації в синтаксисі поетичного мовлення набуває особливої актуальності, оскільки поезія традиційно обирається авторами полем для експериментів із мовною формою. Синтаксична інновація в поезії розглядається мовознавцями як свідоме порушення або трансформація усталених граматичних структур з метою створення нових естетичних ефектів, посилення експресивності та залучення читача до активного інтерпретування тексту.

У поетичному дискурсі синтаксична інновація може проявлятися через різноманітні прийоми, такі як інверсія, еліпсис, анаколұф, паратаксис та ін. Ці засоби дозволяють авторам відходити від нормативного синтаксису, створюючи унікальні ритмічні та семантичні структури, що сприяють глибшому емоційному впливу на читача. Як зазначає С. Шарма, поети, особливо сучасні, успішно звільнилися від обмежень так званої «поетичної мови», використовуючи різноманітні стилістичні варіанти, зокрема зміну порядку слів, еліпсис та пасивізацію, для створення маркованих структур (Sharma, 2009).

Сучасні дослідження також звертають увагу на використання математичних та алгоритмічних структур у поезії. Наприклад, словацький поет Радослав Рохаллій у своїй збірці «PUNCH» використовує математичні рівняння як основу для поетичних текстів, створюючи нові форми вира-

ження через поєднання математичної строгості та поетичної свободи (Rochallyi, 2020). Такі експерименти демонструють, як синтаксичні інновації можуть виникати через застосування формальних обмежень, що відкриває нові горизонти для поетичного вираження.

Традиційні підходи до аналізу синтаксису в поетичному дискурсі ґрунтуються на класичних лінгвістичних та літературознавчих теоріях, які розглядають поетичну мову як особливу форму вираження, що відрізняється від прозової мови своєю структурою, ритмом та стилістичними засобами.

Одним із ключових аспектів традиційного аналізу є вивчення інверсії – зміни звичного порядку слів у реченні. Інверсія як синтаксична інновація виступає однією з ключових рис стилістичного моделювання тексту, зокрема в художньому та публіцистичному дискурсах. Зміна усталеного порядку слів у реченні порушує мовні очікування адресата й тим самим активує когнітивні механізми аналізу й переосмислення. У сучасному мовознавстві інверсія трактується не лише як стилістичний прийом, а як складова дискурсивної динаміки, що модулює комунікативний фокус і виконує функцію інтенсифікації виразності (Пилипчук, 2020: 16).

Застосування інверсії в поетичному мовленні дозволяє автору організувати текстову структуру таким чином, щоби акцентувати смислові або емоційно навантажені компоненти висловлювання. Це узгоджується з положенням когнітивної лінгвістики, відповідно до якого синтаксичні інновації, зокрема інверсія, виконують функцію активізації уваги адресата через порушення шаблонних синтаксичних конструкцій (Yemeljanova, Ashcheulova, 2020: 7). У результаті створюється ефект когнітивного дисонансу, що спонукає читача або слухача до глибшого осмислення змісту висловлювання.

У контексті сучасної української поезії інверсія часто виступає ознакою ідіостилу автора, формуючи впізнавану мовну манеру. Дослідження інверсійних структур у творчості В. Стуса, Л. Костенко, І. Калинця показують, що такі конструкції виконують не лише ритміко-мелодійні, а й прагматичні функції – виражають емоційну напругу, парадоксальність або світоглядне несприйняття норм (Tolochko, 2022: 61). За рахунок зміщення синтаксичних меж зростає функціональна насиченість речення – воно перетворюється на багатозначну структуру, відкрите до множинних інтерпретацій.

У сфері когнітивної стилістики інверсія розглядається як частина «фігуративного синтаксису» –

комплексу граматичних засобів, що дозволяють створити нову перспективу сприйняття тексту. Такі фігури як хіазм, парцеляція, інверсія чи еліпсис формують «дискурсивні лінзи», крізь які адресат сприймає повідомлення (Jeffries, 2023: 103). У цьому сенсі інверсія виводиться за межі формального порушення порядку слів і набуває статусу когнітивної операції, яка змінює траєкторію інтерпретації.

Цікавою є спроба дослідників запропонувати функціональну типологію інверсії, що враховує не лише структурні характеристики, а й комунікативні цілі: емоційна актуалізація, фокусування, ритмічна оптимізація, віддзеркалення внутрішнього стану мовця тощо (Tilavova, 2021: 35462). Це дозволяє розглядати інверсію як поліфункціональний засіб у художньому тексті – він не лише прикрашає, а й конструює смисл.

У психолінгвістичному аспекті інверсія пов'язана із процесом стилістичної інтерференції – вона перериває автоматизоване читання та формує когнітивну «зупинку», яка змушує адресата переключити увагу та реконструювати смисл з урахуванням нових контекстуальних даних (Сенько, 2020: 45). Це особливо ефективно в текстах, що мають експресивно-переконливу функцію, таких як політична риторика, реклама або маніфестний дискурс.

Загалом, сучасна парадигма аналізу інверсії тяжіє до міждисциплінарності: поєднуються синтаксична, стилістична, когнітивна та прагматична перспективи. Інверсія більше не мислиться як риторична фігура з арсеналу декоративної стилістики, а як механізм смислової актуалізації, релевантний для різних типів дискурсу (Tursinaliqizi, 2023: 55). Це відкриває можливості для її застосування в навчанні, особливо при аналізі художніх текстів, розвитку критичного читання та виробленні інтерпретативної чутливості.

Таким чином, інверсія виконує комплексну функцію в сучасному мовленні. Вона водночас є засобом естетичної інтенсифікації, когнітивного впливу та синтаксичної інновації. Її ефективність обумовлена здатністю трансформувати не лише структуру висловлювання, але й ментальні операції адресата, що становить одну з найважливіших ознак постмодерного тексту. Такий підхід відповідає духу сучасної гуманітаристики, де форма і зміст взаємно детермінують одне одного, а інновації в синтаксисі постають як відображення глибинних змін у способах мислення.

Іншим важливим традиційним прийомом є енжамбеман – перенесення синтаксичної одиниці з одного віршового рядка в інший без паузи. Цей

прийом створює ефект безперервності мовлення та підсилює динаміку поетичного тексту.

Енжамбеман є однією з найвиразніших синтаксичних інновацій у поетичному мовленні, що руйнує канонічну межу між синтаксичним і метричним членуванням. На думку дослідників, це «перенесення синтаксичної єдності за межі віршового рядка, що створює ритмічний розрив і когнітивну напругу» (Жигун, 2021: 97). Енжамбеман дезавує очікування читача щодо ритмічного завершення думки, тим самим активізуючи процеси глибшого осмислення тексту.

У межах когнітивно-дискурсивної парадигми цей прийом трактується як один зі способів реалізації творчого потенціалу граматики в поетичному мовленні. Синтаксичне «переступання» меж рядків, за словами І. Мешкової, активує процеси реорганізації ментальних моделей і створює ефект когнітивної мобільності (Мешкова, 2020: 62). У такому вигляді енжамбеман можна трактувати не лише як стилістичний маркер, а й як когнітивний засіб, що трансформує звичні синтаксичні конструкції.

Особливо яскраво енжамбеман проявляється в поезії з домінантою експресивно-сисловою напруги. Дослідження Л. Пилипчук засвідчує, що в сучасній українській поезії енжамбеман виконує функцію «розриву очікуваного граматичного ритму з метою акцентуації ключового лексичного елемента» (Пилипчук, 2020: 18). Такий розрив синтаксичної плавності породжує не лише ритмічну дисгармонію, а й посилює образну виразність.

У поетичних текстах Л. Костенко, наприклад, спостерігається активне використання енжамбеману як засобу відображення внутрішнього психо-емоційного стану. Авторка перериває синтаксичну структуру на межі рядка, що викликає ефект раптовості й драматичної паузи: *Не знаю, чи побачу Вас, чи ні. / А може, власне, і не в тому справа. / А головне, що десь вдалечині / Є хтось такий, як невтоленна спрага.* У цьому уривку енжамбеман між третім і четвертим рядками створює драматичну паузу, що підсилює відчуття туги та нездійсненності бажань. Перенесення фрази *А головне, що десь вдалечині* до наступного рядка акцентує на емоційній напрузі ліричного героя.

Візьмемо для прикладу ще один уривок з поезії Л. Костенко: *Спини мене отямся і отям / така любов буває раз в ніколи / вона ж промчить / над зламаним життям / за нею ж будуть бігти видноколи / Тут енжамбеман між рядками вона ж промчить і над зламаним життям* створює ефект раптовості, що підкреслює емоційний надриг і нестримність почуттів. Перенесення фрази

до наступного рядка відображає внутрішній конфлікт і тривогу ліричного героя.

Можемо узагальнити, що в подібних випадках синтаксис стає не просто граматичною схемою, а засобом драматургії.

Аналогічні функції енжамбеман виконує і в англійській поезії. Як зазначає дослідниця М. Грін, це синтаксичне явище в англійській поезії «порушує звичний граматичний ритм, створюючи напруження між очікуваним завершенням думки та її фактичним розгортанням у наступному рядку» (Green, 2021: 56). Такі синтаксичні інновації особливо помітні у творчості Е. Дікінсон, В. Вітмена, Т. С. Еліота, де зміщення синтаксичних центрів підкреслює емоційну чи філософську напругу.

Варто наголосити, що енжамбеман є інтернаціональним поетичним прийомом. У франкомовній традиції, зокрема у віршах П. Верлена чи Ш. Бодлера, аналізована синтаксична інновація забезпечує гнучкість ритміко-синтаксичної структури та дозволяє досягти витонченої стилістичної гри (Fontaine, 2020: 87).

У сучасній теорії віршування енжамбеман дедалі частіше розглядають як вияв текстової динаміки. Дослідниця Т. Тілавова визначає його як «синтаксичний механізм, що сприяє породженню поетичного темпо-ритму, створюючи ефект невідзначеності й відкритості семантичної перспективи» (Tilavova, 2021: 35460). Вона наголошує, що переривання фразової цілісності призводить до ефекту «семантичного очікування», який читач заповнює інтуїтивно або через наступний рядок.

Енжамбеман також є елементом ідіостилію поета. За спостереженнями Ю. Зоріної, у поетичному мовленні В. Стуса цей прийом реалізується як «індикатор фрагментарного бачення світу, динамічної метафорики та екзистенційного надригу» (Зоріна, 2022: 50). Таким чином, енжамбеман має не лише синтаксичну чи ритмічну, а й глибоку світоглядну функцію.

Усі вищезазначені аспекти дозволяють трактувати енжамбеман як повноцінну синтаксичну інновацію, яка виконує не лише стилістичну, а й когнітивно-комунікативну функцію. Його використання демонструє, як граматична структура може ставати об'єктом художнього переосмислення, а порушення синтаксичної норми – джерелом смислової новизни. Це відповідає сучасним концепціям поезики, в яких форма несе не менше змісту, ніж лексика, а структурні інновації стають засобом інтерпретаційної активізації читача.

Традиційні підходи також включають аналіз синтаксичних конструкцій, таких як паралелізм,

анафора, еліпсис та інші. Ці засоби використовуються для створення ритмічної структури, підсилення емоційного впливу та вираження художньої ідеї. Наприклад, паралелізм – повторення подібних синтаксичних конструкцій – часто використовується для підкреслення певної теми або ідеї в поетичному творі.

У межах традиційного аналізу поетичного синтаксису також розглядається взаємозв'язок між синтаксичною структурою та ритміко-мелодійною організацією вірша. Дослідники звертають увагу на те, як синтаксичні засоби сприяють створенню певного ритму, інтонації та загального звучання поетичного твору.

Сучасне літературознавство характеризується активним розвитком нових методологічних підходів, що поєднують лінгвістичний аналіз із когнітивними науками. Когнітивна поетика та функціональний синтаксис стають ключовими інструментами для розуміння глибинних механізмів творення та сприйняття поетичного тексту. Ці підходи дозволяють дослідити, як мовні структури впливають на формування ментальних репрезентацій та естетичний досвід читача.

Концепція текстового світу, розроблена П. Вертом, передбачає, що читач, взаємодіючи з текстом, створює у своїй свідомості ментальний простір, де розгортаються події, існують персонажі та діють певні закони (Werth, 1999). Поетичний текст, зі своєю особливою організацією та образністю, активно залучає читача до побудови цих світів. Як зазначає О. Маріна, «... у сучасному англomовному поетичному дискурсі ... відбувається формування ... епістеми посткогнітивної еклектики...» (Маріна, 2018: 32). Це означає, що читач активно використовує свій попередній досвід, знання та когнітивні здібності для інтерпретації тексту та побудови його світу.

Порушення синтаксичних очікувань як одна із синтаксичних інновацій художнього мовлення є досить потужним стилістичним прийомом, що використовується в поезії для створення ефекту несподіванки, привернення уваги та акцентування певних смислів. Як зазначає Ю. Зоріна, досліджуючи синтаксичні інновації у поетичному мовленні В. Стуса, «... сегментовані конструкції зі значенням теми є традиційним об'єктом дослідження поетичного мовлення» (Зоріна, 2022: 45). З ког-

нітивної точки зору, порушення синтаксичних очікувань активує процеси аналізу та переосмислення, змушуючи читача шукати нові інтерпретації та глибше занурюватися у зміст тексту.

Отже, когнітивна поетика та функціональний синтаксис надають потужні інструменти для аналізу поетичного тексту, дозволяючи дослідити його глибинні структури та механізми впливу на читача. Ці підходи відкривають нові перспективи для розуміння поезії як складного когнітивно-комунікативного явища.

Висновки. У результаті проведеного дослідження встановлено, що синтаксичні інновації є ключовим засобом художнього моделювання в поетичному дискурсі. Вони репрезентують не лише відхилення від нормативної граматики, а й демонструють потенціал мови до трансформації й розширення семантичних та стилістичних горизонтів. До основних типів синтаксичних інновацій, які мають виразний естетичний та когнітивний потенціал, належать інверсія, енjamбеман, парцеляція, функціональні амальгами та ін.

У межах сучасної поезії синтаксичні інновації виступають не випадковими порушеннями норм, а свідомо обраними прийомами, що виконують низку функцій: моделювання психоемоційного стану, формування ідіостилу автора, активізація читачького сприйняття, порушення мовних очікувань та створення ефекту когнітивної напруги. Вони сприяють переходу від структурної замкненості до відкритості інтерпретації, що відповідає естетиці постмодерної та експериментальної поезії.

Зіставлення вітчизняних і зарубіжних досліджень дає змогу виявити спільні тенденції у розумінні синтаксичних інновацій як міждисциплінарного феномену, що поєднує граматичну, стилістичну, когнітивну та комунікативну площини. Поетичний текст розглядається як простір експерименту з мовною формою, де синтаксис слугує не лише інструментом побудови речення, а й способом художнього та концептуального осмислення дійсності.

Отже, синтаксичні інновації в поетичному дискурсі – це адаптивний мовний механізм, що виконує як естетичні, так і когнітивно-комунікативні функції, відкриваючи нові перспективи в дослідженні взаємодії форми, змісту й інтерпретації в художньому мовленні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Bennui P. Some syntactic innovations in new literatures in English. *International Journal of Linguistics*. 2013. № 5. P. 208–224. <https://doi.org/10.5296/ijl.v5i5.3875jbe-platform.com+1macrothink.org+1>
2. Fontaine P. Rythmes et ruptures: la syntaxe poétique moderne. Paris : Presses Universitaires de France, 2020. 190 p.
3. Green M. Syntactic Disruption in Contemporary Poetry. Cambridge: Literary Insight Press, 2021. 148 p.

4. Jeffries L. *Critical Stylistics*. Routledge: OX, 2023. P. 436–450.
5. Mair C., Leech G. Current change in English syntax. In (Eds.), *The Handbook of English Linguistics* / B. Aarts, A. McMahon, L. Hinrichs ; Hoboken : Wiley-Blackwell, 2021. pp. 318–342. <https://doi.org/10.1002/9781119540618>
6. Michaelis L. A. Syntactic innovation and functional amalgams. *The Cambridge Handbook of Construction Grammar* / M. Fried, K. Nikiforidou. Cambridge: Cambridge University Press, 2025. P. 239–260. <https://doi.org/10.1017/9781009049139.012>
7. Rochallyi R. PUNCH. Bratislava: European Open Culture Network, 2020. 202 p.
8. Sharma S. *Poetyka mowy poetyckiej*. Warszawa : Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, 2009. 240 s.
9. Tilavova M. The use of the inversion in the literary context. *Turkish Journal of Physiotherapy and Rehabilitation*. 2021. Vol. 32, No. 3. P. 35460–35471.
10. Tolochko O. Functional parameters of inverse discourse fragments in Ukrainian-English coreference pairs of modernist text. *Foreign Philology*. 2022. No. 135. P. 55–68.
11. Tursinaliqizi M. M. Lexical-semantic level of analysis of stylistic devices and formalist approach. *Barqarorlik Va Yetakchi Tadqiqotlar Onlayn Ilmiy Jurnal*. 2023. Vol. 3, No. 3. P. 53–57.
12. Werth P. *Text Worlds: Representing Conceptual Space in Discourse*. London : Longman, 1999. P. 727–745.
13. Yemelianova O. V., Ashcheulova T. V. Functional features of the inverted word order in the English discourse of fiction. 2020. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/339162930.pdf> (дата звернення: 06.06.2025).
14. Жигун С. В. Український неореалізм: еволюція наукового і художнього дискурсу : дис... докт. філол. наук : 10.01.06 / Київський університет імені Бориса Грінченка. Київ, 2015. 404 с.
15. Зоріна Ю. В. Сегментовані конструкції у поетичному мовленні Василя Стуса. *Наукові записки Інституту української мови*. 2022. № 26, С. 48–55.
16. Маріна О. С. Парадоксальність у сучасному англomовному поетичному дискурсі: тестування меж лінгвістичних досліджень у XXI столітті. *Cognition, Communication, Discourse*. 2018. № 15. С. 39–50. <https://doi.org/10.26565/2218-2926-2017-15-03>
17. Мешкова І. І. Когнітивна поетика і синтаксис: точки перетину. *Українське мовознавство*. 2020. № 4. С. 60–65.
18. Пилипчук Л. С. Синтаксична структура поетичного мовлення: інноваційні моделі. Київ : Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні, 2020. 112 с.
19. Сенько М. П. Фігури експресивного синтаксису у текстах англійськомовного політичного дискурсу: функціонально-комунікативний і перекладознавчий аспекти : кваліфікаційна робота магістра з перекладознавства. Київ : Київ. нац. лінгв. ун-т., 2020. 116 с.

REFERENCES

1. Bennui P. (2013) Some syntactic innovations in new literatures in English. *International Journal of Linguistics*, 5, 208–224. <https://doi.org/10.5296/ijl.v5i5.3875>
2. Fontaine P. (2020) *Rythmes et ruptures: la syntaxe poétique moderne*. Paris: Presses Universitaires de France.
3. Green M. (2021) *Syntactic Disruption in Contemporary Poetry*. Cambridge: Literary Insight Press.
4. Jeffries L. (2023) *Critical Stylistics*. OX: Routledge. P. 436–450.
5. Mair C., Leech G. (2021) Current change in English syntax. In: Aarts B., McMahon A., Hinrichs L. (Eds.) *The Handbook of English Linguistics*. Hoboken: Wiley-Blackwell. P. 318–342. <https://doi.org/10.1002/9781119540618>
6. Michaelis L. A. (2025) Syntactic innovation and functional amalgams. In: Fried M., Nikiforidou K. (Eds.) *The Cambridge Handbook of Construction Grammar*. Cambridge: Cambridge University Press. P. 239–260. <https://doi.org/10.1017/9781009049139.012>
7. Rochallyi R. (2020) *PUNCH*. Bratislava: European Open Culture Network.
8. Sharma S. (2009) *Poetyka mowy poetyckiej*. Warszawa: Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego.
9. Tilavova M. (2021) The use of the inversion in the literary context. *Turkish Journal of Physiotherapy and Rehabilitation*, 32(3), 35460–35471.
10. Tolochko O. (2022) Functional parameters of inverse discourse fragments in Ukrainian-English coreference pairs of modernist text. *Foreign Philology*, 135, 55–68.
11. Tursinaliqizi M. M. (2023) Lexical-semantic level of analysis of stylistic devices and formalist approach. *Barqarorlik Va Yetakchi Tadqiqotlar Onlayn Ilmiy Jurnal*, 3(3), 53–57.
12. Werth P. (1999) *Text Worlds: Representing Conceptual Space in Discourse*. London: Longman. P. 727–745.
13. Yemelianova O. V., Ashcheulova T. V. (2020) Functional features of the inverted word order in the English discourse of fiction. Retrieved from <https://core.ac.uk/download/pdf/339162930.pdf> (accessed: 06.06.2025).
14. Zhygun S. V. (2015) *Ukrainskyi neorealizm: evoliutsiia naukovo ho i khudozhno ho dyskursu* [Ukrainian neorealism: Evolution of the scientific and artistic discourse]. Dysertatsiia doktora filolohichnykh nauk. Kyivskyi universytet imeni Borysa Hrinchenka. 404 s. [in Ukrainian].
15. Zorina Yu. V. (2022) *Sehmentovani konstruksii u poetychnomu movlenni Vasylia Stusa* [Segmented constructions in the poetic discourse of Vasyl Stus]. *Naukovi zapysky Instytutu ukrainskoi movy*, 26, 48–55. [in Ukrainian].
16. Maryna O. S. (2018) *Paradoksalnist' u suchasnomu anhlo movnomu poetychnomu dyskursi: testuvannya mezh linhvistychnykh doslidzhen u XXI stolitti* [Paradox in modern English poetic discourse: Testing the limits of linguistic research in the 21st century]. *Cognition, Communication, Discourse*, 15, 39–50. <https://doi.org/10.26565/2218-2926-2017-15-03> [in Ukrainian].
17. Meshkova I. I. (2020) *Kohnityvna poetyka i syntaksys: tochky peretynu* [Cognitive poetics and syntax: Points of intersection]. *Ukrainske movoznavstvo*, 4, 60–65. [in Ukrainian].

18. Pylypchuk L. S. (2020) Syntaksyschna struktura poetychnoho movlennia: innovatsiini modeli [Syntactic structure of poetic speech: Innovative models]. Kyiv: Instytut movoznavstva im. O. O. Potebni. 112 s. [in Ukrainian].
19. Senko M. P. (2020) Fihury ekspresyvnoho syntaksysu u tekstakh anhliiskomovnoho politychnoho dyskursu: funktsionalno-komunikatyvnyi i perekladoznavchyi aspekty [Figures of expressive syntax in English political discourse: Functional, communicative and translation aspects]. Kvalifikatsiina robota mahistra. Kyiv: Kyivskyi natsionalnyi linhvistychnyi universytet. 116 s. [in Ukrainian].